

Ny vattenlag 1.1.2012

Vattenlagen, som reglerar användningen av vattenområden och vattentillgångar, revideras helt i början av 2012. Den nya vattenlagen har många likheter med den gällande lagen, men är cirka 200 paragrafer kortare. Det har inte skett några betydande förändringar i lagens tillämpningsområde och grundprinciper. Lagens struktur och ordalydelsen i bestämmelserna har setts över och förändringarna inom förvaltningen har beaktats. I samband med att vattenlagen stiftades gjordes också ändringar av framför allt lagteknisk karaktär i 15 andra lagar.

1. Myndigheter

Tillståndsmyndighet enligt vattenlagen är regionförvaltningsverket och tillsynsmyndigheter är den statliga tillsynsmyndigheten närings-, trafik- och miljöcentralen och den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten som verkar som en självständig och oberoende tillsynsmyndighet enligt vattenlagen vid sidan av den statliga tillsynsmyndigheten såsom för närvarande. Dessa tillsynsmyndigheter kan föra en parts talan i ansökningsärenden som gäller vattenlagen.

För att tillsynsmyndigheterna ska kunna verka med gott resultat måste de samarbeta och hålla aktiv kontakt. Det innebär att man kombinerar den lokala sakkunskapen hos kommunen och datamaterialet och specialistkunskaperna hos staten.

Den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten har till uppgift att bland annat avgöra en del vattenhushållningsärenden som gäller uttag av vatten och dikning. I dikningsärenden begränsar sig den kommunala miljöförvaltningsmyndighetens beslutanderätt till sådana meningsskiljaktigheter i fråga om dikning som inte förutsätter tillstånd eller dikningsförrättning av regionförvaltningsverket.

Vissa bestämmelser, bland annat sådana som gäller avloppsvatten, har överförts från vattenlagen till miljöskyddslagen. Till de överförda bestämmelserna hör definitionen på avloppsvatten, rätten att leda in avloppsvatten på annans område och därmed förknippat underhåll av dike eller rännil och andra åtgärder i sammanhanget. I fråga om ledning av avloppsvatten tillämpas också dikningsbestämmelserna i vattenlagen.

Beviljandet av undersökningstillstånd har överförts från miljöförvaltningsmyndigheten till regionförvaltningsverket.

I vattenlagen har också införts en bestämmelse om anmälan till närings-, trafik- och miljöcentralen 30 dygn innan verksamheten inleds. Anmälningskyldigheten gäller muddring och placering av muddringssmassa, upptagning av marksubstanser från botten av ett vattendrag samt uttag av ytvatten eller grundvatten. Motsvarande anmälan ska också göras i fråga om annan än obetydlig dikning minst 60 dygn innan dikningen inleds.

Tillsynsmyndigheten har i lagen getts befogenheter att omedelbart avbryta den nämnda anmälningspliktiga verksamheten om den är uppenbart lagstridig och utan dröjsmål föra ärendet vidare till regionförvaltningsverket för avgörande. Också i övrigt har tillsynen närmats till förfarandena i miljöskyddslagen.

2. Dikning

Med dikning avses att man anlägger ett dike eller utvidgar ett dike, en rännil eller en bäck i avsikt att torrlägga mark eller avleda vatten som hindrar användningen av ett område. Med dikning avses också att man rensar en rännil eller en bäck när rensningen inte leder till att medelvattenståndet i en sjö ovanför sänks. Om dikningen leder till detta, tillämpas bestämmelserna om ändring av medelvattenståndet i lagens 6 kapitel.

Enligt vattenlagen kräver dikning tillstånd av regionförvaltningsverket om projektet kan leda till förorening på ett vattenområde eller har sådana följder på ett vattendrag som kräver till-

stånd enligt den allmänna bestämmelsen i vattenlagen. Tillstånd behövs ändå inte om dikningen endast ändrar på vattenföringen i en bäck nedanför.

På samma grunder krävs också tillstånd för att använda och underhålla ett dike. Användning och underhåll av dike i bestämmelsen om tillståndsplikt nämns separat, därför att lagstiftaren har velat begränsa begreppet dikning så att det avser endast anläggande av ett nytt dike. Bestämmelsen ändrar alltså inte på bestämmelserna om tillståndsplikt för dikning i den tidigare lagstiftningen.

Dikning kan ha en förorenande effekt som märks exempelvis som ökad näringsbelastning i ett vattendrag dit det leds dräneringsvatten eller som försurning av ett vattendrag i närheten av sur sulfatjord. Däremot räknas exempelvis grumling eller att sediment transporteras med dräneringsvatten i regel inte som förorening.

Till den kommunala miljöförvaltningsmyndighetens uppgifter hör att behandla sådana meningsskiljaktigheter i fråga om dikning som inte kräver tillstånd eller dikningsförrättning av regionförvaltningsverket. Det kan vara fråga om att anlägga ett dike på annans mark eller någon annans enskilda väg, att ändra sträckningen på ett dike, att leda vatten till ett dike eller en bäck på någon annans mark eller något motsvarande. Den kommunala miljöförvaltningsmyndighetens befogenheter i dikningsfrågor har utvidgats en aning, eftersom dikningsförrättning behövs om ingen överenskommelse kan nås och det finns minst tre nyttotagare (tidigare två).

I fråga om dikning har förhållandet mellan vattenlagen och markanvändnings- och bygglagen klargjorts så att dikningsrätt på annans mark på detaljplaneområde beviljas enligt markanvändnings- och bygglagen, förutom med vissa undantag. Dikningsärenden enligt markanvändnings- och bygglagen avgörs av den myndighet som kommunen bestämt i förvaltningsstadgan eller någon annan instruktion. Det kan vara fråga om kommunens byggnadstillsynsmyndighet eller miljöförvaltningsmyndighet, som enligt den gamla och den nya vattenlagen är myndighet i dikningsärenden, eller något annat kommunalt organ som är lämpligt för myndighetsuppgiften.

3. Ersättningar i anknytning till dikning

Eftersom kostnadsfördelningen mellan två nyttotagare inte längre kan behandlas vid en dikningsförrättning, hör beslutsfattande i saken troligtvis till den kommunala miljöförvaltningsmyndighetens befogenheter, trots att det inte finns några uttryckliga bestämmelser om det.

Fastighetsägaren kan kräva att den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten bestämmer att exempelvis ägaren till grannfastigheten deltar i kostnaderna för anläggandet eller underhållet av ett dike som löper mellan fastigheterna, om grannen inte annars går med på saken. Bestämmelserna om ersättningar (13 kapitlet) är huvudsakligen desamma som i den gamla vattenlagen.

Ersättningsfrågor gäller oftast ersättning av förlust av förmån till följd av en åtgärd som vidtagits eller kommer att vidtas med stöd av lagen (13:1) och ersättningen avgörs i samband med beviljandet av tillstånd eller upplåtelsen av nyttjanderätt. Vid ersättning av förlust av förmån till följd av en laglig åtgärd tillämpas den så kallade officialprincipen. Enligt den ska myndigheten när den beviljar tillstånd eller rätt bestämma att förlust av förmån till följd av ett projekt ska ersättas, trots att den som orsakats olägenhet inte har framställt ersättningsyrkande. För den som förlorat en förmån lönar det sig i alla händelser att yrka på ersättning hos myndigheten och motivera yrkandet.

Ersättningen bedöms utgående från sökandens yrkande hos myndigheten och från anknytande anmärkningar och utredningar från parterna. Eftersom ersättningen ska bestämmas på tjänstens vägnar och ska uppfylla kravet på full ersättning, är myndigheten inte bunden av yrkandet på ersättning och parternas krav. Det gäller också att komma ihåg att parterna med vissa begränsningar kan komma överens om ersättningen.

Om tillståndsmyndigheten anser det vara påkallat för avgörandet av ärendet, kan myndigheten bestämma att en särskild utredning om exempelvis ersättningar ska inhämtas i ärendet. Den kommunala miljöförvaltningsmyndigheten har då den är tillståndsmyndighet inte möjlighet att skaffa en motsvarande särskild utredning (11:24).

4. Definitioner och principer

Det har inte skett några betydande förändringar i vattenlagens tillämpningsområde. När det gäller vattenledningsprojekt ändras regleringen så att ledningsröret i första hand placeras enligt bestämmelserna i markanvändnings- och bygglagen. Vidare preciseras förhållandet mellan markanvändnings- och bygglagens respektive vattenlagens tillämpningsområde när det gäller dikningsprojekt på detaljplaneområden.

De allmänna definitionerna och begreppen i vattenlagen finns i 1 kapitlet. De kompletteras av definitioner av projekttyper i kapitlen om projekt. Syftet har varit att införa definitioner av de centrala begreppen i lagen. Begreppen har delvis förändrats jämfört med den gamla vattenlagen.

Med vattenområde avses ett område som inte endast tillfälligt är täckt av vatten. Ett vattenområdes utsträckning bestäms på hydrologiska grunder enligt medelvattenståndet. Det motsvarar inte nödvändigtvis vattenområdets fastighetsrättsliga utsträckning. Vattenområde som begrepp följer den gamla vattenlagen.

Som vattendrag ska räknas alla naturligt bildade områden eller bäddar som konstant har en yta av vatten, med undantag för diken, rännilar och källor. Definitionen av vattendrag täcker också till exempel dammar som har uppkommit i grustag och gruvschakt och som hydrologiskt står i förbindelse med ett vattendrag eller med grundvatten.

Konstgjorda vattenområden såsom kanaler, konstgjorda sjöar och konstgjorda dammar är vattendrag under samma förutsättningar som deras naturligt förekommande motsvarigheter. Däremot ska en ringa konstgjord damm som är fristående från vattendrag och rännilar inte räknas som vattendrag. Öppna vattenområden i kärrområden har ibland gett gränsdragningsproblem i praktiken. Kriterierna för vattendrag gäller ändå också dessa vattenområden, och därför måste man avgöra från fall till fall om det är fråga om ett vattendrag eller inte.

Med älv avses ett rinnande vattendrag vars avrinningsområde är minst hundra kvadratkilometer stort. En bäck är ett rinnande vattendrag som är mindre än en älv. Med rännil avses en bädd mindre än en bäck, vars avrinningsområde är mindre än tio kvadratkilometer och där det inte ständigt rinner vatten och fisk inte kan vandra i nämnvärd omfattning.

Med bäck avses alltså också en sådan bädd vars avrinningsområde är mindre än tio kvadratkilometer, men där det ständigt rinner vatten och där fisk kan vandra. På grund av att definitionerna justerats är en del bäddar som tidigare var rännilar i fortsättningen bäckar, och en del av de tidigare bäckarna är älvar.

Med vattenhushållningsärende avses genomförande av vattenhushållningsprojekt och annan användning och vård av vattentillgångar och vattenmiljön. Med vattenhushållningsprojekt förstås ett projekt där det på ett vatten- eller markområde genomförs en åtgärd eller används en anläggning på ett sätt som kan inverka på yt- eller grundvattnet, vattenmiljön eller vattenhushållningen eller på användningen av ett vattenområde. Vattenlagens tillämpningsområde sträcker sig således också till olika typer av projekt och åtgärder som utförs på markområden och påverkar ett vattenelement där.

De rättigheter som gäller alla, bland annat att ta vatten, simma och röra sig i vattendrag, liksom också strandägares rätt att uppföra en brygga eller någon annan mindre anläggning på annans vattenområde, kvarstår nästan oförändrade.

Till de allmänna rättigheterna har också hört mindre muddring av vattendrag, men nu föreskriver lagen att all muddring ska anmälas till Närings-, trafik- och miljöcentralen. Muddringar på mer än 500 m³ kräver alltid tillstånd av regionförvaltningsverket och även mindre muddringar kan bli tillståndspliktiga på basis av sina verkningar.

5. Viktiga förändringar i tillståndsärenden

Regleringen av vattenhushållningsprojekt har förenhetligats och de gemensamma bestämmelserna om alla projekt finns i lagens 2 och 3 kapitel. I 4–10 kapitlet föreskrivs om särskilda krav på olika typer av projekt. Anmälningsskyldigheten har utvidgats och gäller nu förutom muddring och upptagning av marksubstanser från botten av ett vattenområde också uttag av vatten och dikning som är inte är ringa. Anmälan görs till Närings-, trafik- och miljöcentralen som vid behov hänvisar den projektansvariga att söka tillstånd för projektet.

Bestämmelserna om tillståndspflicht i vattenlagens 3 kapitel är indelade i bestämmelser om allmän tillståndspflicht utifrån projektets verkningar och i en förteckning över vissa projekt som alltid är tillståndspflichtiga. När det gäller den allmänna tillståndspflichten lyfter den nya lagen mera fram försämring av tillståndet i ett vattendrag eller en grundvattenförekomst och äventyrande av de naturliga förhållandena i en bäckfåra. Ett av lagens mål har varit att trygga naturvärdena i bäckar i naturtillstånd och småvatten. I förteckningen över projekt som alltid är tillståndspflichtiga är den största förändringen att tillstånd för muddring krävs när mängden muddermassa överstiger 500 m³.

Förutsättningarna för beviljande av tillstånd bedöms fortsättningsvis i regel utifrån en intressejämförelse där den nytta eller förlust som projektet medför med hänsyn till allmänna intressen bedöms i första hand från allmän synpunkt. För att tillstånd ska beviljas, ska nyttan av projektet vara avsevärd i förhållande till förlusten. Det är fortfarande möjligt att bevilja tillstånd för ett ringa projekt som inte medför olägenheter. I tillståndsprövningen ska eventuella absoluta hinder för beviljande av tillstånd alltid beaktas lika väl som intressejämförelsen. Vid handläggningen av tillståndsärenden har man frångått syneförrättningar och separata slutsyner.

Det tidigare utredningsförfarandet och syneförrättningarna har ersatts med inhämtande av särskild utredning. Den som gör utredningen avger utlåtande om ärendet och han eller hon förordnas till föredragande vid regionförvaltningsverket för den tid utredningen pågår. I bestämmelserna om ersättningar, tillsyn och sökande av ändring har det inte gjorts några betydande ändringar.

Nytt i vattenlagen är också att bestämmelserna om vattenrättsliga sammanslutningar är sammanställda i 12 kapitlet. Det avser tidigare företag med dikning och vattenstånds- och vattenreglering samt flottningsföreningar. De fastighetsrättsliga bestämmelserna är sammanställda i 17 kapitlet.

6. Övrigt

Den nya vattenlagen (587/2011) träder i kraft 1.1.2012, och då upphävs den tidigare lagen (264/1961). De beslut som utfärdats av statsrådet och miljöministeriet och de förordningar som utfärdats med stöd av den gamla vattenlagen förblir ändå i kraft tills något annat bestäms med stöd av vattenlagen. Statsrådets förordning om vattenhushållningsärenden utfärdas med stöd av vattenlagen och träder troligen i kraft i januari 2012.

En arbetsgrupp tillsatt av miljöministeriet bereder en handbok om hur den nya vattenlagen ska verkställas. Den elektroniska versionen blir troligen klar i början av året.

Anvisningar om den nya vattenlagen finns på miljöförvaltningens webbplats på adressen <http://www.ymparisto.fi/vesilainuudistus> > Ruotsinkielinen versio